

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunstide osakond

Teatrikunsti õppekava

Näitleja eriala

Imre Õunapuu

MINU ELU KUNSTIS

Praktiline lõputöö

Juhendaja: Jaanika Juhanson

Viljandi 2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. ESIMENE ja TEINE KURSUS	4
2. „NULLPUNKT“	7
3. „INETU!“ ja „J.O.R.R. EHK REGI-VILLU AJAMASIN“	9
4. „PULM“	12
5. „JÄNKUTÜDRUK“	14
6. „PIIRIRIIK“	15
7. „RUBLIK“	18
8. „UNISTA!TUD“	20
9. „ARIOSO“, „KARDEMONI LINNA RÖÖVLID“	22
KOKKUVÕTE.....	24
KASUTATUD KIRJANDUS	25
LISAD	26

SISSEJUHATUS

Vahete vahel satun mõtlema ja meenutama seda, et milline ma olin minevikus – aasta tagasi, kolm aastat tagasi, seitse aastat ja edasi. Huvitav on tagantjärele analüüsida oma mõtteid ja tegemisi, pärast mõningat aja möödumist ja uute kogemuste saamist, võrrelda ennast praeguse mina ja „mineviku“ minaga ja siis oma peas imestada, nutta ja naerda enda üle. Tagantjärele tarkus võib olla äärmiselt meelelahutuslik ja ka kohutavalt piinlikkust tekitav, aga oluline on see, et kogu selle nelja aasta jooksul olen õppinud neid tarkusi rohkem väärtustama, filtreerima ja vähem kahetsema.

Õnneks anti meile kohe kooli alguses ülesandeks hakata pidama isiklikku erialapäevikut. See aitab enam-vähem struktureerida mõtteid teatud perioodidest kooli ajas, sest kui lahterdada 4 aastat kaheks erinevaks pooleks, siis esimene pool tundus mulle justkui pimesikuna võõras ruumis ringi kompamisena ja leidmata kusagilt kindlat pinda. Järele mõeldes kulges see periood kuidagi ühtse vaevalise voona, mis ei tahtnud kuidagi vabamat hoogu sisse saada. Teine, hilisem periood ilmnes juba heledamates toonides, mil tajusin juba reaalsemalt ise ennast ja oma tegemisi.

Paljud on öelnud, et teatrikool ei tee õpilasest näitlejat, vaid väärtuslikuma inimese – ka elus, mitte ainult kunstis. Olen õppinud tajuma rohkem värve, märkama rohkem erinevaid situatsioone, analüüsima tegu ja tagajärge, ammutama maailmast rohkem, kui ta seda esmamulje poolest pakkuda võiks. Emotsioonidele tuleks anda ruumi, neil lasta elada, et aru saada nende tegumoest. Elu muutuks üha hallimaks, kui hoida enda sees pulbitsevaid tundeid vaka all. Olen muutunud rohkem uudishimulikumaks ja seda kindlasti heas mõttes. Ning mis minu arust kõige tähtsam, olen hakanud iseendast kui indiviidist rohkem lugu pidama – miks peaks keegi teine sind suutma armastada, kui sa seda isegi ei suuda. See ei puuduta egoismi. Iga asi, mis on liiast, muutub negatiivseks.

Lõputöös liigun aasta kaupa ennast kõrvalt jälgides. Esimese kahe aasta analüüsi juures toon peale eriala välja ka hääletunnid. Kirjeldan mõtteid ja tundeid, mida olen endas täheldanud ning aastate sees toimunud minu jaoks tähtsaid sündmuseid ja diplomilavastusi.

1. ESIMENE ja TEINE KURSUS

Iga algus on raske. Tajusin, et on raske, aga ei adunud, kui raske see tegelikult on. Mul polnud reaalselt ettekujutust teatrist ega näitlejaõppest – mida see endas sisaldab ning teadliku tunnetamise sfäär puudus. Kõik eelteadmised ja aimdused on väga hägused ning otse gümnaasiumist *black boxi* jooksmine ja seal kohanemine ei olnud kergete killast. Ma lihtsalt vist ei mõistnud täpselt, mida minult nõuti, ei saanud läbinisti aru ülesannete otsestest eesmärkidest. Ei osanud analüüsida ülesannet, ega seda, kuidas ma ülesandest aru olin saanud. Ja ma ei osanud küsida. Osalt võib-olla sellepärast, et ma olin arg ning puudus enesekindlus, teisalt aga ma justkui ei osanud midagi küsida, sest ma ei saanud aru, kuidas teatud asjad toimivad.

Etüüdidega ma ei saanud eriti hästi hakkama. Esiteks lühikese fantaasialennu tõttu, aga ka liigse enesekontrolli pärast. Ei suutnud keskenduda ülesandele enesele, vaid sellele, kuidas ma etüüdi tehes välja paistan. Kuna olin saanud tagasilööke, siis hakkas eksimise hirm järjest kasvama, mil ma ühel hetkel ei suutnudki laval olles muud teha, kui mõelda sellele, et võimalikult turvaliselt hakkama saada. Loomulikult tekitas see ülepingeid nii kehas kui ka vaimus. Liigne muretsemine sooritusvõime üle ei tahtnud mind kuidagi maha jätta. Kogu see pingestatus pärssis lavalist üksiolekut, emotsioonid jäid tekitatuks, sest õige meeleolu jäi blokeerituks. Sellest, kui oluline on näitlemise juures lõdvestatus, sain ma alles hiljem aru. Ka hääli ei olnud mul eriti tugev. Pinged häälepaeltel tekitasid alati tunni lõpuks kipitustunde. Tundsin, kuidas treeningu jooksul hakkas hääli muutuma. Kui alguses lõdvestust tehes oli hääli suhteliselt vaba, aga mida edasi harjutusi tegime, seda enam hakkas kõri järjest rohkem krampi minema ning madalaid registreid oli raske võtta. Tundsin puudust individuaalsetest tundidest. Piret Rauk tegi meile seda paar

üksikut korda, aga aja puudus ei lubanud neid palju läbi viia. Ühistes tundides oli tähelepanu üksikisikute peale põgus ja tundsin, et oleks tarvis olnud süvenenumat lähenemist.

Kuna hääl on näitleja juures olulisemaid asju, oleksin lootnud, et sellele rohkem tähelepanu oleks osutatud. Esimesel aastal toimusid hääletunnid küll suhteliselt korrapäraselt, kuid ühel hetkel hakkas nad toimuma üsna kaootiliselt, vahel paari nädala tagant, teinekord oli kuu aega vahet. Alati võib öelda, et peab ise omakeskis treenima – seda loomulikult, aga nii alguses ilma juhendajata häält treenida, võib hakata seda valesti tegema ning tulemuseks on oht oma hääl üldsegi ära rikkuda.

Väikse huumoriga meenutan meie arusaamatusi erinevate hääleõpetajate vahel. Kuna erinevatel perioodidel ja erinevate mahtudega andsid meile tunde erinevad õppejõud, kuigi Piret Rauk oli meil põhiline. Segadust külvavad meile nende erinev terminoloogia, mida nad tundides kasutasid. Läks tükk aega mõistmiseks, et nad räägivad siiski kõik ühest ja samast asjast. Leelo Talvik, kes andis küll meile hääleseadet, rõhutas siiski laulmise poolt, seevastu Piret Rauk keskendus lavalisele kõnele. Ja kuna laulmis- ja kõnetehnika on siiski mõnevõrra erinevad, siis väikesed mõistmatused säilisid.

Teine aasta algas meil nii-öelda kahe erialaõppejõuga. Peale Kalju Komissarovi hakkas meiega tegelema Peeter Raudsepp. Peetriga pöördusime Mats Traadi „Harala elulood“ väikeste elulugude poole, millega me töötasime terve semestri. Tema erialatunnid oli väga meelikõitvad. Igaüks pidi enesele leidma kaks Harala elulugu, millega töötama hakata. Nende lugude najal oli väga põnev hakata karakterit üles ehitama, sest need lühikesed lood ja vähesed sõnad peidavad endas väga palju informatsiooni ning nõudsid kiiret meeolelu ümberlülitamist. Positiivne oli see, et toimusid ka individuaaltunnid, mille puudusest ma eelnevalt olin rääkinud. Tagasisides öeldi, et pean oma lõugadega tööd tegema, sest kogu suuvärk tundub olevat lohakas, ning kui ettevalmistus on tehtud, tuleb selle peale kindel olla. Viimasel hetkel ei tohi tekitada uusi olukordi – olin esinemisärevuses mingeid asju teistmoodi teinud.

Peetri erialasid muutsid huvitavateks harjutused. Tegime praktilist tutvust Mihhail Tšehhoviga. Paralleelselt Harala lugudega, hakkasime tegelema psühholoogilise žestiga, mis sisult nende pisikeste lugudega väga hästi kokku haakus. Kuna nende lugude taga olevaid inimesi peab lühikese ajaga võimalikult palju ja mitmekülgselt avama ja ka psühholoogiline žest on miniatuurne väljendus kas pikemast stseenist või laiailmelisemast tunde, siis minu arust nende kahe asjaga koos töötamine oli väga kasulik. Peale psühholoogilise žesti tegime hulganisti partneritunnendamise ja kujutluspiltide harjutusi, mis olid väga mõjusad ning avasid meid taas erinevate nurkade alt. Mäletan ehedalt üht hetke. Ma ei mäleta täpselt harjutuse konstruktsiooni,

aga pidime endile ette kujutama mingeid värve või atmosfääre ja siis juurde mõtlema maitseid. Ühesõnaga aktiveerisime kujutluspildiga oma meeli. Harjutus kestis ligi tund aega ja selle aja lõpuks tõepoolest hakkasid ettekujutatavad asjad mingil määral tunduma reaalsena.

Teise aasta teisel semestril lavastas Peeter meiega William Shakespeare'i „Kaheteistkümnendat ööd“. Enne põhjalikumalt näidendi juurde minemist tegelesime pikalt Shakespeare'i sonettidega, et hakata tunnetama värsirütme. Nagu ütles Peeter: „Shakespeare'i tegelased tunnevad/tunnetavad ja reageerivad väga kiiresti. Värsirütmid, sõnad, sisetunne peavad kooskõlas olema.“ Sonettidega kahjuks me kuhugi kaugemale peale nendega harjutuste tegemise ja analüüsimise ei jõudnud, kuigi ma arvan, et nad oleksid võinud olla läbi kerge vormi osa meie lavakõnest.

Näidendi juurde minnes olid minu rollideks Fabian ja Narr Feste. Vorm oli üles ehitatud nõndaviisi, et tüki jooksul näitlejad vahetasid omavahel rolle. Stseenis oli narri laul, kus annab ta mõista, et hertsog võiks ise Olivia juurde minna. Laulu pidin ise kitarril saatma. Tagasisides ütles Kalju Komissarov, et muusikas on minu orgaanika ning võiksin seda rohkem ära kasutada. Muusika on mind üldse üsna palju aidanud, alguses erialatundides pani Kalju mind vahepeal laulma, et tunnetada hääle kanduvust, sest tundsin ennast lauldes kindlamalt kui kõneldes.

Üldiselt on suhteliselt keeruline tagasi mõeldes analüüsida seda kahte esimest aastat. Mingid arusaamad ja tunnetuslikud kogemused jõudsid minuni järk-järgult ja üsna aeglaselt ning tavaliselt hiljem, kui oleks võinud. Kui mingisugune uus plõks teadvuses oli käinud, siis alati ei suutnud mõista, et miks ja kuidas ma eelnevaid asju olin teinud ja mis radu pidi mu mõtlemine käis. Nõnda on see ka praegu, nüüd kaks aastat hiljem, keeruline analüüsida, kuidas ma tol ajal vahel lausa ilmselgeid asju ei suutnud mõista.

2. „NULLPUNKT“

Teise ja kolmanda aasta vahelisel suvel sõitsime seitsme kursakaaslasega Rakverre, et alustada tööd oma esimese diplomilavastusega, mille aluseks oli Margus Karu noorteromaan „Nullpunkt“ ning lavastajaks Jaanika Juhanson. Uus keskkond ja uued inimesed ümberringi. Prooviperiood oli kahes osas – esimene oli suvel, mil me lõime pinnast ning materjali ning teine periood sügisel, mil hakkasime saadud materjali filtreerima ja kokku panema. Proovide jooksul tegime ohtrasti improvisatsioonilisi etüüde. Kuna raamat räägib gümnaasiumi eas olevatest noortest, siis oli päris põnev süüvida taas oma lähiminevikku ning võrrelda seda raamatus olevate tegelaskujude eludega. Proovid möödusid suures osas rääkimisena, mis ühel hetkel hakkas natukene ahistama, sest kõik inimesed pidid pärast igat etüüdi midagigi arvama ja ütleva ning kui arutelu käigus tekkinud mõtete ja emotsioonide rägastikule enese poolt midagi uut juurde polnud pakkuda, siis tekkis alati ebameeldiv süü või isegi rumaluse tunne. Grotowski on ütelnud: „On olemas palju näitlejaid, kellele meeldib proovide ajal süüvida kunstialastesse teaduslikesse ja suurejoonelistesse aruteludesse. Need näitlejad püüavad arutelude abil varjata pühendumuse ja maksimaalse pingutuse puudumist. Proovis täielikult asjale pühendudes ei ole teil vajadust arutelude järele. Aruteludes varjute võltsi maski taha.“ (Tšehhov/Grotowski 2008, lk 229) Ma ei taha selle tsitaadiga öelda seda, et proovides ei peaks midagi arutama, vaid peaks ainult nõrkemiseni mängima ning üksteist telepaatiliselt mõistma. Pealegi enamjaolt polnud meie etüüdide järgsed vestlused alati kunstialaselt teaduslikud, vaid lihtsalt tagasiside, aga kohati selline sunniviisiline sõnade kangutamine oli vahel ahistav. Pedagoogilises mõttes oli see loomulikult kasulik ja isegi vajalik ning lavastust silmas pidades samuti, sest ilma pideva analüüsi ja arvamuste, oleks kogu ettevõtmine jäänud tooreks ja pinnapealseks.

Nagu ma juba mainisin, tegime proovides hulganisti etüüde. Kooli alguses, esimesel semestril sooritatud kesised etüüdikatsetused olid veel selgesti meeles ning alguses tekitas see sõna „etüüd“ pisut tõrgestust. Kuid see, et me tegime improvisatsioonilisi etüüde, oli väga tore. Läbi

nende jõudsime omavahel parema klapini ja ühele lainele. Eriti mõnusad olid pikad etüüdid, kus sai rahulikult ennast vabaks lasta, tajuda tekkivat atmosfääri, kuulata enda sisse, tajuda teisi ja nõnda edasi. Mõnikord venisid taolised etüüdid peaaegu tunni ajasteks ning pärast seda olid kõik kusagil teises maailmas ja kõrgendatud olekus. Sellised pikad aega andvad harjutused sobisid mulle, meeldis neid teha ja vahel lausa ootasid neid, sest ühel hetkel, kui juba tükk aega oldi hullatud ja otsitud, tekkisid päris hetked, hakkasid kujunema väga elusad momendid. Loomulikult iga kord see piiritu aja andmine tööle ei hakanud ning mingist hetkest vajusime omadesse stampidesse, aga minu jaoks olid need mammutetüüdid ühed meeldejäävaimad seigad.

Antud lavastuses oli mul kanda kolm rolli – peategelaskuju Johannese klassivend Mihkel, Lasnamäe sõpruskandi rullnokk Esko, Johannese Tartu Ülikoolis õppiv vend Paul ning näidendisse, konteksti nõudmisel, juurde lisatud muusik Oskar. Mihklile ja Oskarile ei antud etenduse jooksul võimalust eriti avaneda, kuigi nad olid küll kogu aeg laval, aga kuna vorm oli loodud tinglikuks, siis enamus ajast olid nad seal tegutsemas pigem kehadena kui rollidena. Rohkem tegevust sai Rullnokk Esko, kes oli Lasnamäel Johannese vana kambajõmm ning üks pisike mutriku Lasnamäe hämaramate äride asjaajamistes. Enda arvates oli ta muidugi üks lahedamaid noori kutte üldse. Aga põhiliselt oli ta siiski tühipaljas jooksupoiss. Seda rolli oli äärmiselt lõbus teha, esiteks sellepärast, et ma olen sarnaste tüpaažidega varasemalt põgusalt kokku puutunud ja emotsionaalses mälus oli neid seal paras ports. Teiseks oli see ainuke roll, millega oli lavastuse jooksul vabadust rohkem mängida. Prooviperioodi lõpupoole jõudes, toimus meil küllaltki palju hilisõhtuseid proove, mis ühest küljest võttes oli hästi väsitav ja vaevarikas, aga teiselt poolt mõeldes mulle kuidagi istusid need õised tunnid laval. Peeter Raudsepp oli ühes tagasisides mulle öelnud, et ma peaksin end mingisuguse tehnikaga ennast niivõrd ära väsitama, et ei jaksaks enam üleliigsete asjade peale mõelda ega tunda. Läbi selle kaotaksin erinevad pinged endas. Tõenäoliselt sellepärast tundsin ennast õiste proovide ajal hästi, ning sellepärast sobisid mulle ka kestvad etüüdid, mil pikk mõtlemise ja tegevuse intensiivsus vabastas lõpuks teatud piirid ja käivitas mängumootori.

Varasemal kooliajal, kui mingisugune lavastus sai valmis, siis mängiti seda tavaliselt ühe etenduse jagu, heal juhul kaks korda. „Nullpunkt“-iga saime esimest korda kogemuse mängida repertuaarilavastust. Kokku tegime temaga 39 etendust. Tänu Nullpunktile saime mängida väga paljude erinevate lavade peal – alates Vene Teatri lavast kuni pisikeste kultuurikeskuste lavatõusudeni. Ja loomulikult saime esimest korda tunda seda, kui palju erineb üks etendus teisest. Oli märgata, et kui tegime mitu etendust järjest, siis kippusid väsimuse või tüdimuse märgid nähtavale tulema. Etenduste jooksul tundsin vahepeal, et mul on oht minna mugavaks ja karakteri nurgad ümaraks lihvida ning mäng muutus kohati automaatseks.

„Nullpunkti“ periood õpetas kõige rohkem seda, kuidas uuesti taastada kordi ja kordi need samad suvised vestluste ja etüüdide tulemused, et olla mitu õhtut valmis ühte ja sama etendust järjest mängima.

3. „INETU!“ ja „J.O.R.R. EHK REGI-VILLU AJAMASIN“

Teise kooliaasta esimesel semestril hakkasime laulueksamiks Peeter Konovalovi käe alla harjutama „Inetu“ muusikali laule. Eksamil esitamisele läks üks koorilaul terve kursusega, üks ansambliga ja kaks soololaulu. Meie esituse pealt hakkas Kalju Komissarovil idanema mõte, et meiega võiks lavastada Ugala teatris täispika muusikali. Kolmanda aasta sügisel alustasimegi proovidega pihta. Lavastusse kaasati ka äsja sisse astunud 10. lend ehk meie noorema kursuse üliõpilased. Proove alustasimegi lauludega, millele Oleg Titov tegi liikumise ning kõige viimasena liitus draama osa. Minule jäi kanda elus eksinud pardipoja, kes hiljem selgudes osutus luigeks, Inetu roll. Ühesõnaga mulle sattus kätte kooli perioodi esimene peaosa. Ootusärevus oli suur, et mis sellest suurest ettevõtmisest siis lõpuks välja tuleb, sest lavastusmeeskond koosnes kolmekümnest näitlejast ja sinna otsa veel kamp muusikatudengeid, kes olid samuti meie enda koolist võetud. Selles, et ma hakkama saan, ei kahelnud, sest mulle meeldib laulda, sinna hulka veel ka tantsida. Seda perspektiivi pidi mõeldes ei käinud see ülesanne mulle üle jõu. Laulude ja tantsudega sai meeletult palju tööd tehtud. Kuna pool massist olid esimese kursuse õpilased, siis läks vahel võrdlemisi palju aega sellele, et koorilauludes diktsioon oleks arusaadav. Mitte et meil, vanemal kursusel oleks see olnud ideaalne, aga noored visati selle lavastusega põhimõtteliselt pea ees tundmatusse vette. Usun, et see kogemus oli neile kulda väärt. Ja kuna paljud ka meie hulgas polnud varem laulu ega tantsuga kokku puutunud, oli see ka meie kursusele tugev ja positiivne õppeaeg.

Vaadates seda tööd, mis me laulude ja tantsudega tegime, lootsin, et sellest ei tule üks järjekordne tavaline muusikal, kus püütakse rahvast ilusate laulude ja tantsudega ära võluda, vaid selles oleks ka midagi enam, kui lihtsalt hea muusika. Paraku pühendati draama osale proovide jooksul, võrreldes muusika ja tantsuga, väga vähe tähelepanu. Lavastuses oli metsikult palju laule, mis lõi mulje sellest pigem kui kontsertlavastusest, kus laulude vahel on pisikesed draamapalad selleks, et sissejuhatada järgmist muusikalist esitust. Kahjuks selline mulje sellest jäi. Iseenesest poleks ju midagi halba, aga jäi lihtsalt kergema vastupanu teed minek, jäädi pinnapealseks ega laskutud detailidesse. Nende sõnadega raputan tegelikult ka iseendale haava peale soola, sest oleksin pidanud suutma ennast rohkem ise lavastada, mitte ootama, et keegi teine mind näpuga suunates ühe ja teise tegevuse peale viiks. Kahjuks hakkasin seda mõistma ja reaalselt tühimikku tajuma siis, kui etendused juba käisid ja siis oli keeruline olemasolevat muutma hakata. Püüdsin seega proovides loodud puhtamalt ja reljeefsemalt mängida. Põhiliseks ülesandeks oli mul väljendada Inetu rolli kasvamist ehk siis arenemist äsja munast koorunud luigepojast täiskasvanud luigeni. Läbides sealjuures piltlikult öeldes ka näiteks puberteedi ea ja kõike muud. Selleks jaotasingi lavastuse enda jaoks periooditi tükikideks – lapse-, puberteedi-, ja täiskasvanu igaks. Dramaturgia soosis samuti selliseid etappe.

Prooviperiood oli minu jaoks tegelikult väga suur katsumus, sest paralleelselt „Inetu“ proovidega, lavastas kursusekaaslane Siim Maaten Pärimusmuusika Aidas lastele mõeldud jõulutükki pealkirjaga „J.O.R.R ja Regi-Villu ajamasin“. Nõnda nägi graafik välja mul selline, et hommikul kella kaheksast kuni poole üheteistkümnene toimusid proovid Aidas, siis üheteistkümnest kolmeni Ugalas „Inetu“ proovid, pärast seda tegime taas Aidas proovi ning õhtul jällegi oli minek Ugalasse. Vahepeal sinna sekka sattusid ka veel väljasõidud lavastusega „Nullpunkt“. Graafik oli ühesõnaga metsik ja päevad olid üliintensiivsed. Proovide lõpusirgel hakkasidki välja lööma probleemid häälega. Mõnikord õhtusteks proovideks oli hääl niivõrd väsinud, et peale kähina ei suutnud ma muud häält tekitada. Jõululavastuse tagasisideks rääkis üks akadeemia vilistlane mulle seda, et ma olevat liiga aktiivne olnud, rahmeldanud laval liiga palju. Eelnevalt oli mul laste ees mängimise kogemust vaid Ugala lastehommikuid kursusega tehes. Kuna seal olime kõik viisteist inimest laval, siis ma ilmselt arvasin, et pean Aida etendustel mingites stseenides üksinda olles samuti mängima piltlikult öeldes viieteistkümnene inimese eest, et lapsed mitte magama ei jääks. Samal ajal „Inetu“ proovides ei tahtnud samuti asja poole energiaga teha ja nõnda ma oma hääle sisuliselt ära kurnasin. Ühel hetkel pidin siiski jõulutüki suhtes mõõndusi tegema ja asja juures väiksema energiaga tegelema, et muusikali esietenduseks taas vormi saada, mis ka õnnestus. Siinjuures tulevad taas meelde Kalju sõnad, et kangelastegusid ei ole tarvis teha.

Kuna ma olin ka eelnevatel aegadel laulmisega palju tegelenud, uskusin, et sellega mul probleeme ei teki. Rõhutaksin seejuures sõna „laulmisega“, sest enne akadeemiasse astumist olin laulmises pannud rõhku rohkem häälele ja meloodiale kui sõnadele. Pidasin oluliseks seda, et ei tekiks vahele ebatäpseid noote ega kõrvale ebameeldivat häält. Kui laulmist natuke lahti mõtestada, siis on ta ühest küljest justkui koordineerimisega tegelemine – tähelepanu peab olema häälel, meloodial ja sõnadel korraga. Etenduste jooksul pärast mõnda laulu mõnikord tundsin, et olin läinud pisut lohakaks, hakkasin niiöelda „laulma“, mitte ei rõhunud sõnadele. See lavastus andis hea kogemuse sellega, et kuidas ujuda laulmise ja kõnelemise vahel. Ideaalis peaks laulma hakkama siis, kui enam muud moodi pole võimalik ning minu arust peaks see toimima ka vastupidi, et laul ja kõne ühes etenduses ei oleks kaks eraldiseisvat asja, vaid peaksid üksteist toetama ja täiendama. „Inetu“ raames tahaksin teha sügava kummarduse Oleg Titovi ees, kes jälgis peaaegu igat meie etendust ning andis alati ka tagasisidet. Usun, et tänu temale see lavastus sai etenduste jooksul küpsema kuju, kui see oleks olnud ilma järjepideva toeta.

4. „PULM“

Kolmanda õppeaasta kevadel hakkasime mõtetega rändama Õisu mõisa poole. Nimelt hakkasime tegema detektiivlavastuse „Pulm“ proove. Lavastajaks oli kursaõdede Adeele Sepa ja Marika Palmi duo. Tegu oli ühe põneva projektiga, esiteks juba koha mõttes. Üsnagi harva olime saanud viibida Viljandist väljaspool, proovi tehes. Eelnevalt oli selleks ainult „Nullpunkt“ olnud. Ja loomulikult olid selle mõisa ruumid väga inspireerivad.

Selleks puhuks osutus minu rolliks tegelaskuju nimega Karl, kes oli pruudi endine peigmees, kes oli oma pulmast minema jooksnud, sest pruudi vanemad hakkasid teda terroriseerima ning hirmutasid ta ära. Nüüdseks oli ta langenud meeleheitesse ning otsustas pruudi uude pulma kohale ilmuda, et ta tagasi enda juurde paluda. Loomulikult külvas see kõvasti segadust ning lõpuks otsustas uue peigmehe õde ta maha lüüa. Mõrv toimus esimese vaatuse lõpus. Lahendatud oli see nii, kahe vaatuse vaheajal jääb laip publiku jaoks nähtavale. Ühesõnaga pidin kakskümmend minutit lamama liikumatult valge verise lina all ja publik sai mind vaatamas käia. Kohati oli see väga elamuslik, sest miski jõud tõmbas publikut mind pidevalt jalaga togima ning peale selle sain arvukalt süüdistusi hingamise suhtes. Üks kursusekaaslane rääkis kunagi loo, kui ta oli käinud pimeõhtusöögil – võõrad inimesed istusid ümber laua ja õhtustasid ning toimus aktiivne vestlus omavahel. Aga kui võeti silmaklapid eest, siis jäid kõik vaig ja keegi omavahel enam suhelda ei julgenud. Turvaline tsoon oli läinud. Sarnane kogemus oli minul lina all lamades. Kuna publik sai aru, et ma ei tohi liigutada ja olen justkui „surnud“, siis hakkasid nad julgelt minuga nalja tegema. Vaevast, et keegi oleks julgenud mind puutuda või minu kõrval fotograafide aplalt poseerida, kui ma oleksin lihtsalt elusa inimesena ruumis näiteks toolil istunud. Peale selle olid seal veel sääsed, kes samal ajal mind ründasid ja kuna ma ei tohtinud end liigutada, siis just nimelt nemad olid minu suurim hirm.

Peale viie tudengi osales lavastuses ka neli väljaspool akadeemiat tegutsevat inimest. Tooksin neist välja Rita Raave ja Merilin Kirbitsa, kes olid minu jaoks väga inspireerivad näitlejad. Väga huvitav oli tutvuda Ritaga, kes tundus inimesena olevat pisut müstiline, nagu oleks tal kogu aeg

mingisugune suur saladus kõigi ees, võibolla sellepärast sobis ta ka sellesse rolli ja lavastusse nagu rusikas silmaauku. Tundus, nagu ta ei peakski niiõelda näitlema, vaid oli laval justkui tema ise, siin ja praegu. Väga õpetlik oli jälgida Merilin Kirbitsat, kuidas ta proovides töötas. Kuna ta on mingis mõttes väga impulsiivne inimene, siis proovides samuti, kui tarvis, reageeris maksimaalse intensiivsusega. Just töötamise intensiivsus oli see, mis mind tema juures köitis.

Etenduse jooksul sain laval olla üsnagi vähe aega, seega sain proove palju kõrvalt jälgida, mis oli õppimise suhtes väga kasulik aeg. Mäletan, kui tegime esimese aasta kevadel Ugalas lastehommikuid, käis Oleg Titov pidevalt proove jälgimas. Ühel hetkel küsisin siis temalt, et mis eesmärgiga ta nii pingsalt meid vaatab, siis ta vastas, et ta õpib. Seega võtsin ka mina proovide jälgimist erialatundidena. Kuna lavastajaid oli kaks, siis tekkis vahel skisofreenilisi hetki, kus üks lavastaja tahtis näitlejalt ühte ning teine tahtis teist. Minul neid hetki lavastajatega ei tekkinud, aga kõrvalt jälgides sain aru, et nii mõnelgi lõi vahel see õrn bipolaarsus rolliloogika segamini. Pealegi lavastuse teksti autoreid oli samuti rohkem kui üks – tervelt neli. Kaur Riismaa kirjutas põhidramaturgia, Jim Ashilevi, Urmas Vadi ja Maria Lee Liivak olid pulmakõnede autorid. Fakt, et lavastus toimus mõisas, andis lavastuse kontseptsioonile kindlasti palju juurde, sest taotlesime, et publik tunneks end kui pulmakülalistena, mitte teatriküllastajadena. Peale selle oli lavastuses veel pruudikimbu viskamine, kus näitlejad viibisid publiku seas ning saalis istusid kõik nagu „pika laua“ taga ümber saali. Meie jaoks oli see muidugi raske ülesanne, mängida nelja suunda, aga ma usun, et publikule oli see meeldiv kogemus.

5. „JÄNKUTÜDRUK“

Kolmanda aasta kevadel tegelesime veel ka kuuldemänguga. Materjaliks oli Saara Turuneni „Jänkutüdruk“ ning lavastajaks Taago Tubin. Enne intensiivsemat tööd tegi ta meiega ka mõne teoreetilise loengu, kus kuulasime erinevaid kuuldemänge. Mina mängisin lennukikapteni ning koori rolli. Selles suhtes oli see kuuldemängu tegemine suhteliselt veider kogemus. Mõned korrad lugesime läbi, aga mitte liiga palju, et värskus püsiks ning ei õpiks mingisuguseid intonatsioone liialt sisse, sest läbi mikrofoni rääkides võivad mingid asjad hoopis teistmoodi mõjuda, kui ilma mikrofonita. Siis käisime igaüks eraldi omi repliike sisse lugemas. Selline meeskonnatöö justkui puudus. Põhjus on ka muidugi arusaadav, sest tekst oli kirjutatud nõndaviisi, et omavahel dialooge seal eriti ei olnud.

Omamoodi kogemus on seotud selle ruumiga, kus me teksti lugesime. Ma polnud varem niivõrd isoleeritud ruumis viibinud ning kui sinna vaikusesse sisenesin, siis hakkas sisikonnas natuke imelik. Oleks nagu kusagil vaakumis viibinud. Kuna olin üks kooriliikmetest, kes läbivalt olukorda kommenteerisid, siis pidime üsna kaua seal järjest viibima. Kui tükk aega olime juba lugenud ja ruumis viibinud, hakkas tekkima natuke purjus inimese tunne. Ei oskagi täpsemalt seda tunnet kirjeldada. Mikrofon tõi aga ideaalselt kuuldavale iga väikseimagi diktsioonivea. Kooli alguses öeldi, et mu S-iga probleeme. Käisin logopeedi juures ja hakkasin endalt liigset susinat välja harjutama. Arvasin, et mul seda probleemi enam ole, aga kuna see mikrofon on väga tundlik, siis tõi ta väikseimagi defekti välja. See teadmine sundis taas diktsiooni peale rohkem rõhku suunama. Peale „Jänkutüdruku“ protsessi, kui olen juhtunud aeg-ajalt raadiost mõne teise kuuldemängu peale, siis paratamatult ei saa sellest teadmisest lahti, kuidas see tegelikult tehtud on ning seda raskem on endal luua seda kujutluspilti, mida püütakse tekitada.

6. „PIIRIRIIK“

Kolmanda aasta kevadel kutsus kursusekaaslane Otto Kosk mind oma lavastuses osalema. Tekstiks oli Tõnu Õnnepalu „Piiririik“. Näitlejaid oli kaks – mina ning noorema kursuse harrastusteatri juhi tudeng Kaija Maarit Kalvet. Proovid algasid suvel juuli lõpus ning esietendus oli 28. septembril Tallinna Püha Vaimu kirikus. Rollideks olid mul Pierrot karakter ning Franz, kes oli minategelase armuke.

Selle lavastuse ja prooviperioodiga on mul kahetised tunded. Ühelt poolt oli see väga familiaarne ning soe ettevõtmine, just nimelt meeskonda ja loomingulisust silmas pidades, teisalt aga vaevarikas ning närvesööv üritus. Proove alustasime Viljandis, kus hommikuti enne proovi käisime koos jooksmas – mina, lavapartner ning lavastaja. Pärast seda tegime rahulikult proove, mis olid väga mängulised. Tahtsime hakata mängima atmosfääridega, tinglikkusega, kujunditega, mis oli meie kõigi jaoks suhteliselt uudne tee ning seda huvitavamad olid proovid ja meie katsetused, luua abstraktne miljöö, olid põnevad. Eredalt on mees üks proov, kus Otto andis minule ja Kaijale kätte ühe suure niidirulli, palus meil sellega *black boxi* teha lavakujundus, andis meile pool tundi aega ning läks ise minema. Vähesed on sellist ülevat rõõmu tundnud ühest niidirullist kui meie. Nõnda me siis hullasime pool tunnikest ning lõpuks oli ruum nagu ämbliku pesa ja mis nägi pealegi väga lahe välja. Vahepeal tekkisid meil probleemid kohaga. Proovide alguses oli meil plaanis etendusi mängida Tallinn-Tartu-Tallinn rongiliinil, kuhu pidi lisatuma nii-öelda teatrivagun. Paraku lõpuks see võimalus langes Edelaraudteel investeerimise muutuste tõttu ära. Seega tuli meil hakata otsima uut kohta. Mitmete läbirääkimiste tulemusena lubati meil lavastus välja tulla Tallinna Püha Vaimu kirikus. Seega Viljandis proovid lõppesid ning tuli sõita Tallinnasse.

Proove hakkasime Tallinnas tegema Polymeri Kultuuritehase ruumides ja ka kirikus. Tallinnas see proovide meeldiv aura mingil kombel kadus, sest siis muutus kõik kuidagi närviliseks. Põhiline häiriv faktor oli see, et me ei saanud konstantselt proove teha kirikus, sest päeval oli see

avatud külalistele ning vahel oli seal ka õhtuti üritusi, aga ööseks me ei tohtinud ka sinna jääda. See, et me ei saanud rahulikult harjuda õige lavaruumiga, kus etendus pidi välja tulema, tekitaski kõigis rahutust. Kuna kirik on väga spetsiifiline ruum, siis ei olnud ka mõtet mingeid stseene hakata mujal ruumides üles ehitama hakata. Reaalselt saime õiges ruumis olla väga vähe ning ülejäänud proovid põhinesid paljuski spekulatsioonidel: „*Kui oleme õiges ruumis, siis saame seda järgi proovida.*“ Nendel vähestel kordadel, mil me saime olla kirikus, oli selline probleem, et alati, kui proovi lõpetasime, pidime kogu lava maha võtma ja ära paigutama, sest järgmine päev oli tavaliselt külalistele avatud ning taheti, et plats oleks puhas. Selleks kulus tavaliselt vähemalt tund aega. See tähendas aga seda, et iga proovi algus tuli meil lava ka uuesti püsti ehitada, milleks kulus sageli rohkemgi aega. Mul ei ole mitte midagi selle vastu, et enne igat proovi luua endile meie oma mänguplats, oleks justkui selline rituaalne tegevus, mis võiks kõrgendada lavalist valmisolekut. Aga sellel puhul oli see füüsiliselt üsna väsitav ja aeganõudev ning sellised probleemid rõhuvad psühholoogiliselt. Need korralduslikud mured rõõvisid loominguga töötamiselt hulgaliselt energiat ja tähelepanu. Lisaks kõigele, paar nädalat enne planeeritud esietendust teatati meile, et me ei tohi enam kirikus proove teha ning kokkulepe meie ja nende vahel katkestatakse. Institutsioonis oli lihtsalt keegi, kellele meie tegevus seal ei meeldinud ning hakkas meie kohta valetama. Õnneks suutsime sealsed kõrgemad juhid ümber veenda ning etendused said siiski toimuda, kuigi läks kaduma mitu hädavajalikku päeva ning oli hetk, kus kaalusime kõik ära jätta. Sain aru, kuivõrd tähtis on korraldusliku poole eraldamine loomingust, eriti kui trupp on väike ning paljude asjadega peab ise tegelema. Loomingust eraldamisega pean ma silmas seda, et kõik etenduste mängukohtade, graafikute, probleemide ennetamiste ning muude taoliste suuremate küsimuste lahendamine peaks tehtama võimalikult varajases etapis, sest taoliste asjade tagasilöögid prooviprotsessi lõpusirgel löövad rõõpast üsna korralikult välja, kui mitte ei riku kogu eelnevat tööd ära. Meil läks veel õnneks, aga palju ei jäänud puudu, kui kogu ettevõtmine oleks läbi kukkunud.

Selle lavastuse perioodil tundsin, kui oluline on lavastaja ja näitlejate omavaheline side ning üksteise mõistmine. Selleks on tarvis muidugi mõlemapoolset väljendusoskust, kirjeldamaks võimalikult täpselt seda, mida mõtleb lavastaja ning mida näitleja ülesannet sooritades tunneb. Pierrot tegelase karakteri leidmiseks oleks kulunud kordi vähem aega, kui lavastaja oleks suutnud enda kujutluspilti paremini edasi anda ja kui ma oleks suutnud teda paremini mõista. Ühel hetkel aga piisas vaid ühest näitest ning sobiv karakter oligi leitud. Usun, et sellised asjad ei ole kunagi ühepoolsed. Ideaalis loomulikult. Veel mõistsin, kui raske on klišeed mängida nii, et ta mõjuks tõsiseltvõetavana. Mul oli tarvis öelda „Hamleti“-i kuulsaim fraas: „To be, or not to be.“ Millegipärast kippus sinna alati kerge iroonia noot sisse pugema ja ma nägin kõvasti vaeva, et see kõlaks irooniapuhtalt ning tõsimeeli selle üle sisimalt arutledes.

Üheks katsumuseks mulle oli veel see, et pidin prantsuse keeles ühe monoloogi esitama. Keelt ma muidugi ei mõista ja veel vähem seda kõnelda, mis tegi selle ülesande põnevaks. Õnneks oli meil tutvusringkonnas inimene, kes on Prantsusmaal elanud ja keelt oskas. Monoloogi õppimine polnud ka päris tavaline. Kuna ta ei ela Eestis, pidi keele õppimine läbi Skype'i ühenduse käima. Lõpuks lasi ta ühel päris prantslasel teksti linti lugeda ning õppisin hääldamise salvestuse järgi. Huvitaval kombel tuli mulle vene aktsent lugedes juurde, nagu mulle öeldi, kui ma püüdsin kätte saada prantsuspärast pehmust. Aga vene aktsendist ma lõpuks siiski päris lahti ei saanudki. See ülesanne avas minu jaoks prantsuse keele ilu. Varasemalt ma ei osanud hinnata seda eriti kõrgelt, tundus minu jaoks olevat liiga võõras, justkui teiselt planeedilt pärit. Sellega tegeledes hakkasin aga tajuma selle sügavust ja kõla, kuuldes iseend seda rääkimas (mitte, et ma oleksin olnud suurepärane, aga mulle avaldas see muljet). Pärast seda kogemust suhtun prantsuse keelde hoopis teistsuguse pilguga ja mul on väga kahju, et ma seda ei oska, natukenegi. Aga ilma konkreetse vajaduseta jääb siiski tahtejõust puudu seda iseseisvalt õppima hakata.

Räägiksin veel lavastuse vormist. Lahendatud polnud meil see klassikaliselt, vaid läks otsapidi *performing arts*'i žanri. Püüdsime luua sihilike stseenide venitamistega, spetsiifiliste helidega ja tingliku kehalise liikumisega erilise sürreaalse atmosfääri, mis viiks publiku argisest meeleolust kaugemale.

Kahju on mul ka veel sellest, et kogu need muud probleemid, mis ei olnud reaalse loominguga seotud, heidavad paraku kogu protsessile negatiivse varjundi. Napi aja tõttu saime alles kolmandal/neljandal etendusel õige rütmi ja tunnetuse kätte. Aga ometi algas kõik väga ilusti.

7. „RUBLIK“

Teisel õppeaastal kutsus tantsutudeng Evelyn Uisk mind ja mu kolme kursusekaaslast - Siim Maatenit, Kristian Põldmat ja Artur Linnust osalema oma sümfonismi tantsulavastuses. Sealt tuli meil mõte, et võiks koos neljakesi teha oma tantsulavastuse. Paraku Artur oli sunnitud minema enne viimase aasta lõpetamist sõjaväkke. Aga tahe, teha mingisugune lavastus, püsis. Pealegi oli veel viimane võimalus kasutada ära kooli hüvesid, et on olemas ruumid ja teised tudengid, kellega saaks koostööd teha. Eestvedajaks jäi Siim Maaten ning hakkasime truppi kokku panema. Kaasatud said valgustaja Reelika Palk, koreograaf Evelyn Uisk, helikujundaja Lauri Urb, lavastuskorraldaja Gerda Sülla, projektijuht Siim Saarsen, videokunstnik Triin Reilson, butafoor Elise Nigul ja näitlejad Kristian Põldma ning mina, Imre Õunapuu. Üldine eesmärk oli see, et teeme seda, mida me oleme tahtnud laval näha või ise teha. Teine eesmärk oli taodelda naturaalsust, et laval ei toimuks näitlemist, kõik mis teeme, teeme päriselt – reaalsed tunded ja tahtmised. Tegime mitmeid koosolekuid, kus avaldasime omi mõtteid ja ideid.

Veider avastus oli see, et selline vabadus „teeme ükskõik mis, mis meile meeldib“ pani inimesi lukku. Olime harjunud olema piiritletud igasuguste raamidega ja kui need piirid järsku kaotada, ei osanud alguses selle vabaduse midagi peale hakata. Lõpuks saime kokku paraja hulga fragmente, mida sai juba laval proovima hakata. Lavastuse kokkupanemisel lähtusime suuresti juhuslikkusest. Ühe näitena käis meil läbi Austin Kleon, kes kustutas ajalehe artiklitest maha sõnad, mida ta ei vajanud - allesjäänutest moodustus uus sõnum. Meiegi sõelusime ajurünnakute tulemusena leitud fragmentidest välja sobivad ning panime nad omavahel kokku. Ühel momendil, mil heli dikteeris lavalist tegevust, oli loodud programm, mis randoomsel hetkel andis helisignaali, mis sundis meie tegevust muutma. Lavastuse pealkirigi sündis juhuslikust kirjaveast. Üksikuna neid fragmente võttes, ei jutustanud nad mingisugust lugu ja ei omanud sügavat filosoofilist tausta. Taotluseks oli see, et igale publiku liikmele võiks tekkida sellisest

kollaažist oma lugu, omad assotsiatsioonid. Laval olime kahekesi, mina ning Kristian. Kuna me rõhusime loomulikkusele, siis ei võtnud me ka endile kindlaid rolle. Olime inimkehad, kes tegutsesid, käitusid ja reageerisid vastavalt impulssidele, mis tekkisid. Atraktiivseimaks elemendiks kujunes meil mootorratturi asendis seismine. Tähelepanurikkaks kujunes see sellepärast, et me seisime kõrvuti nõndaviisi senikaua, kuni teisel jõud otsa saab ning kokku vajub, allahindlust tegemata. Kuna me mängisime võimete piiridega, näitas see väga hästi tahtejõu võimsust – etendusel suutsime hoida endi positsioone peaaegu kaks korda kauem kui proovides.

Tegu oli esimese katsetusega sellist laadi lavastust teha. Nimetaksin seda füüsilise teatri sugemetega *performance* lavastuseks. Tagasisidena on öeldud, et oleks võidud keskenduda rohkem sellele, kuidas publikut endaga kaasa mängima meelitada, et nad hakkaksid meie tegevusele kaasa elama. Olen nõus sellega, et nii mõndagi elementi oleks võinud rohkem modifitseerida, et publikut meile lähemale tuua. Mõistsin ka seda, kui oluline on partneriga enne lavale minekut saavutada ühine häälestus. „Rublikus“ me sõna ei kasutanud, ainult kehalist käitumist. Selliselt tundub, et on eriti tähtis partnerite omavaheline sobivus, et laval tekiks suhtlus ka ilma sõnadeta tegutsedes.

8. „UNISTA!TUD“

Neljanda aasta sügisel plaanis Margus Kasterpalu lavastada meie kursusega A.Kivi/A.Tšehhovi „Kolm õde ja seitse venda“ ehk siis kahe näidendi sulamit. Kaasatud oli ka koreograafia tudeng Evelyn Uisk, kelle jaoks oleks olnud see samuti diplomitöö. Kahjuks või õnneks, meist olenemata põhjustel, seda lavastust välja tuua ei õnnestunud. Ometigi oli meil tarvis teha diplomilavastus. Pärast läbirääkimisi Kaljuga Komissaroviga otsustasime, et teeme omakeskis midagi. Kolmanda õppeaasta kevadel tegelesime sellega, et kuidas me hakkaksime oma kursuse lõpetamist reklaamima. Selleks korraldasime ühe ööpäevaku, mil igaüks sai üksinda *blackbox*-is rääkida oma mõtetest, unistustest, tulevikuplaanidest, arusaamadest teatrist ja maailmast jne. Sellest ettevõtmisest kasvas välja idee, et võiks teha lavastuse unistamisest/unistustest.

Lavastama hakkas meid Marika Palm, kellel oli tarvis teha veel üks lavastus enne kooli lõpetamist. Kirjutasime mitmeid esseesid oma isiklikest unistustest ja selle ümber käivatest asjadest. Otsustasime, et dramaturgia sünnibki meie endi kirjutatud töödest. Kuna Evelyn oli endiselt meie kambas, siis me ka liikusime hästi palju. Lavastuse sildistasimegi lõpuks füüsilise sõnateatrina, kuna tantsud moodustasid suure osa sellest, mis me laval tegime. Olid justkui raamiks ja siduvateks elementideks. Mulle isiklikult väga meeldis, et me niivõrd palju liikusime – olin ka varasemalt koreograafide koolitöodes osalenud ning tundsin ennast selles vallas kindlalt. Loomulikult sai endid ka mitmekülgsemalt väljendada, mis tegi ka kogu lavastuse väärtuslikumaks.

Lavastuse „UNISTA!TUD“ prooviperiood oli minu jaoks selle kolme ja poole aasta jooksul üks kõige meeldivamaid aegu. Tundsin, et selle aja jooksul toimus ka mingisugune murdepunkt loominguliselt. Avastasin, et varasemalt kiusanud ebakindlus on kadunud ja üleüldiselt oli kuidagi vaba tunne. Produktiivsus ei olnud sunnitult punnitatud, vaid tuli kuidagi iseenesest. Mäletan, kui proovid olid juba mõnda aega kestnud, mõtlesin, et ei tea millal tuleb see aeg, kui tuleb tüdimus peale ja peab ennast sundima hakkama, et hommikul üles ärgata ja proovi minna.

Üllataval kombel seda aega ei tulnudki. Tavaliselt oli ikka nii, et ühel hetkel hakkad tundma väsimust ja proovides käid pigem kohusetundest. Meeldivaks üllatuseks sellist aega ei tulnudki ja ma arvan, et ma ei olnud ainukene, kes nii tundis.

Usun, et sellise turvalise õhkkonna saavutamise põhjuseks oli see, et me tegelesime väga isiklike teemadega. Materjali kogudes lugesid igaüks oma lood teistele ette ning hiljem arutasime kõik omavahel läbi. Sellised arutelud tõid meid üksteisele lähemale ning julgesime olla üksteise vastu ausamad. Muidugi ei möödunud see aeg ilma pisarate ja arusaamatusteta, aga ma usun, et see teenis meie kui tervikliku organismi lähedasemaks saamise kasu.

Lavastuses oli igaühel meil rääkida oma monoloog. Mina rääkisin ühest kunagisest situatsioonist, kus olin tunnistajaks (toimus kaklus, kus nõrgemale tehti liiga) ning alati, kui ma selle peale mõtlesin, hakkas mul vererõhk tõusma. Hakates monoloogiga proove tegema, siis üsna pea loomulik viha antud situatsiooni kohta kadus ning üha keerulisem oli enda sees seda üles äratada. Ilmselgelt asjaga igapäevaselt tegeledes valasin monoloogi harjutades loomuliku pinge proovisaalis välja ning see olukord ei pulbitsenud lõpuks enam minu sees. Pidin hakkama tegelema sellega, et seda emotsionaalset mälust tagasi tuua. Kuna algsest tekstilisest versioonist sai palju ära kärbitud, siis tundsin, et mul ei jätku teksti selleks, et kulminatsiooniks end orgaaniliselt vajaliku energiatasemeni viia. Nagu ma ennist rääkisin, kasutasime palju liikumist, siis sai ka see probleem lahendatud füüsiliselt nõnda, et saavutaksin monoloogi alustamiseks sobiva pingestatuse. Tundsin, et minu monoloogil lasub suur vastutus, et kogu lavastuse järgneva stseen publiku jaoks tööle hakkaks. Kuna järgmiseks stseeniks oli meil debatt teemaga „unistamise keelustamine“, mis on juba eos absurdne, siis pidi ka minu monoloog kasvama absurdsuseni, et publik meiega ühel lainel püsiks. See oli raske ülesanne, aga ma usun, et sain sellega enamjaolt hakkama. Küll aga mäletan, kui etendustele tuli kolme nädalane paus vahele ning polnud saanud enne järgmist etendust taastusproovi teha. Tundsin, et etenduse ajal olin enda monoloogini jõudes niivõrd väsinud, et ei suutnud tõsta energiat piisavalt kõrgele. Nõnda oligi meil järgmises stseenis keerulisem publikut kaasa meelitada unistamise keelustamise vaidlusele. Meenusid Kalju sõnad, kui me „Inetut“ tegime, et etenduste jooksul hakkame õppima, kus ja kuidas oma vajalikku energiat säästa, et mitte korraka ennast tühjaks mängida. Järgnevatel kordadel pöörasingi tähelepanu sellele, kus ja kuidas „näitlejameisterlikult“ puhata.

Proovide alguses, kui me endile sõnastasime lavastuse eesmärged ning sõnumeid, siis oli meil üheks ühiseks unistuseks see, et muutuksime lõpuks üksikute indiviidide kolleegiumist sisemiselt ühtseks tervikuks. Sellele mõeldes, oli „UNISTA!TUD“ meie kursusele kindlasti üks vajalikemaid lavastusi kooliajal. Väga kahju on sellest, et paraku sada protsenti inimestest selles

projektis ei osalenud, kuid mina tunnen, et need, kes me seda tegime, muutusime kursusena mitme pügala võrra lähedasemateks.

9. „ARIOSO“, „KARDEMONI LINNA RÖÖVLID“

Neljanda kursuse kevad. Viimaseks diplomilavastuseks osutus Martin Alguse „Arioso“ ja lavastajaks Taago Tubin. Teksti lugedes ei saanud ma päris hästi aru, miks me sellise materjaliga hakkame tööd tegema. Tundus, et kogu tüki jooksul ei juhtuks justkui mitte midagi. Ka dialoogid puudusid ja tegelased rääkisid üksteisega monoloogide kaudu ning seda ka kaudselt. Üldiselt oli kõik võõrastav ja ei saanud kuidagi ühendust sellega. Aga esimest korda kokku saades ning üheskoos lugedes hakkasid hoopis muud asjad tööle, mis üksinda pusides ei avaldunud. Selline tegelaste vaheline suhtlusvorm ning tekstipoesia olidki selle näidendi võlud.

Minu rolliks on Hans Patkul ehk Armukade mees, kes tuleb oma kodunt põgenenud naisele järele ehk etenduse jooksul ilmub korraks lavale ning keerab kõik pea peale. Laval saan olla küll üsna üürikest aega, aga see ei tee seda rolli lihtsamaks. Üksikud repliigid, mis tal öelda, on eriti kujundlikud ja otse loomulikult pole ta kellegagi dialoogis, vaid räägib kogu oma poesia ilma kellegi poolt vahele segamata ära. Keerulisemaks teeb asjaolu, et terve see aeg istun laua taga paigal, seljaga publiku poole. Seega mänguvahenditeks on mul vaid minu oma selg ja hääl. Positiivne on ka see, et võrreldes mõne teise diplomirolliga, on see teistsugune – täiskasvanulikum ning tõsisem.

Proovide jooksul sain aru, kui täpselt pean tunnetama stseenisest energiat. Kuna mul on väga vähe teksti, aga sellegi poolest pean olema mõjuv, siis oluline kaal on pausidel. Just pausidega olen ma maadelnud, et asi venima ei läheks, aga samas pean andma ka aega. Proovide käigus, kui värskus hakkas kaduma, kippusid ühel hetkel pausid minema ühepikkusteks ning teksti dünaamilisus ning mõjuvus oli kohe kadunud.

Mingil määral oli hea see, et mul on siin pisike roll, sest pidin paralleelselt „Ariosoga“ õppima sisse Kasper rolli Vallo Kirsi lastelavastuses „Kardemoni linna röövlid“. Reaalseid proove selle tükiga enne etendusi saime teha kaks korda. Ühesõnaga, kogu asja pidin selgeks õppima video järgi, mis andis päris hea kogemuse. Põnevaks tegi ka asjaolu, et röövlite kambast Kasper roll on mu enda olemusest üsna erinev. Olenemata sellest, etendusi andma minnes tundsin ennast võrreldes teistega siiski üsna toorena, oli laval siiski üllatavalt turvaline olla. Lavastus oli üsna mänguline, tundus, et kui peaks laval mingisugune äpardus toimuma, siis mängitakse see kindlasti trupi pool välja. Selline mõnus küünarnuki tunne oli, et ei tulnud kordagi pähe mõtet, et mõne nädala eest ei teadnud ma sellest lavastusest suurt midagi. Taaskord mõistsin, kuivõrd kollektiivne on teater ning kui oluline on see, et terve meeskonna kohal lasuv atmosfäär oleks üksteist toetav.

„Arioso“-ga paistab, et esimest korda nelja aasta jooksul tuleb rahulik prooviperioodi lõpp. Tavaliselt on nii, et jääb ikka nädal aega puudu, enne kui esietendus juba koidab, siis praegu on see oht, et esietenduseks võib värskus ära kaduda, kuna lavastus on meil juba sisuliselt valmis. Selle lavastusega oli taas võimalus jälgida palju lavastaja ja näitlejate omavahelist tööd. Meeldiv oli see, et Taago ei ole lasknud mul saalis istudes niisama omi mõtteid mõelda, vaid on hoidnud mind lavastusega kogu aeg kaasas – olen justkui pidev kontrollpublik. Küsib minult tihti nõu ja arvamust ning kui ma vahel mingeid lahendusi välja pakkusin, siis ta koheselt ka proovis neid. Selline käitumisviis tema poolt jättis hästi sooja tunde. Üldsegi näitas see lavastus, et saab teatrit teha ka ilma viimase minuti tõmblemisteta. Saab teha ka rahulikult ning ilma liigsete emotsioonideta, vaja on vaid piisavat ettevalmistust ning teada, mida täpselt teha tahta.

KOKKUVÕTE

Neli aastat teatrikooli on mõiste „teater“ muutnud minu jaoks kõvasti laiemaks, kui oli ta varem. Enam ei tähenda see kõigest tühja ruumi, kus keegi kõnnib üle lava, räägib selge häälega pähe õpitud teksti ning keegi vaatab teda. Nüüdseks on ta muutunud isiklikuks, lähedaseks nagu vana sõber, kellega võib julgeda tülili minna, aga sa tead, et te lepite üsna pea ära. Võib öelda ka, et ta on eluõpetus, eneseõpetus, inimeseks olemise õpetus. Teatrikool minu jaoks ongi olnud pigem kõik need kolm õpetust ja palju rohkem veelgi, sest päevast päeva tegeldes inimeste hingeelude ja omaduste uurimisega tuleb alati tuua iseennast taustsüsteemiks, et teha järeldusi. Tahes-tahtmata hakkad sa ennast võrdlema loodud tegelaskujudega, võtma vastu otsuseid, et mis on tema jaoks õige ja mis vale.

Teatrikool on olnud minu jaoks väga raske. Paljud on öelnud, et teatrikool on alguses raske olnud sellepärast, et eelnev lavakogemus on väike. Enda peale mõeldes olen ma mõelnud, et minul on olnud raske sellepärast, et olen eelnevalt ehk liiga palju laval olnud ja seda ilma pädeva kõrvalpilguta. Olin endasse harjutanud mugava oleku kuhja kehaliste pingete ja stampidega. Teatrikooli tulles ja avastades, et see kõik on vale ja mürane, vajus kogu enesekindlus nulli ning seda uuesti üles ehitama hakata oli väga raske. Lahkasin seda pikemalt ka oma seminaritöös, kus analüüsisin oma hirme ja nende põhjuseid ning tagajärgi. Tunnen, et kõige suuremad probleemid on olnud mul õige lavalise tunnetusega, materjali isiklikuks muutmisega ja häälega, mida püüan teadlikult parendada edaspidigi.

Mul on väga hea meel, et mul on olnud võimalus kohtuda nii mitmete huvitavate inimestega, kellelt olen saanud palju õppida ja uusi teadmisi ammutada. See kool on õpetanud märkama ja hindama teisi inimesi rohkem, kui esmapilgust välja võiks lugeda, õpetanud teisi austama ja läbi selle ka iseennast. Ning see ongi minu jaoks kõige olulisem.

KASUTATUD KIRJANDUS

Õunapuu, I. *Erialapäevik*. Käsikiri. I. Õunapuu valduses.

Tšehhov, M./Grotowski, J. 2008. *Näitlejatehnikast. Näitlejatreening*. Tallinn: Eesti Teatriliit

LISAD

Lõputöös mainitud lavastused

„Nullpunkt“

Margus Karu/Jaanika Juhanson

Lavastaja: Jaanika Juhanson

Rakvere Teater, 2011

Minu roll: Mihkel, Esko, Paul, Oskar

Osades: Maaja Hallik, Saara Kadak,
Katrín Kalma, Vallo Kirs, Kristian
Põldma, Jaanus Tepomees, Imre
Õunapuu, Silja Miks, Rauno
Kaibiainen

„INETU“

Anthony Drewe

Lavastaja: Kalju

Komissarov

Ugala Teater, 2011

Minu roll: Inetu

Osades: TÜVKA
teatrikunsti 9. ja 10. lennu
üliõpilased ja ansambel.

„JORR ehk Regi-Villu ajamasin“

Siim Maaten

Lavastaja: Siim Maaten

Pärismuusika Ait, 2011

Minu roll: Villu

Osades: Kristian Põldma, Katre Kaseleht, Viljar Rosin

„Pulm“

Kaur Riismaa, Jim Ashilevi,

Urmas Vadi, Maria Lee Liivak

Lavastaja: Marika Palm, Adeele

Sepp

Õisu mõis 2012

Minu roll: Karl

Osades: Rita Raave, Allan Kress,

Merilin Kirbits, Liisu Krass,

Rait Õunapuu, Hendrik Vissel,

Katrin Kalma, Jaanus Tepomees

Imre Õunapuu

„Jänkutüdruk“

Saara Turunen

Lavastaja: Taago Tubin

Raadioteater, 2013

Minu roll: Lennukikapten, Koor

Osades: TÜVKA etendus kunstide osakonna teatrikunsti 9. lennu tudengid

„Piiririik“

Tõnu Õnnepalu

Lavastaja: Otto Kosk

Minu roll: Hanz, Pierrot

Osades: Kaija-Maarit Kalvet, Imre Õunapuu

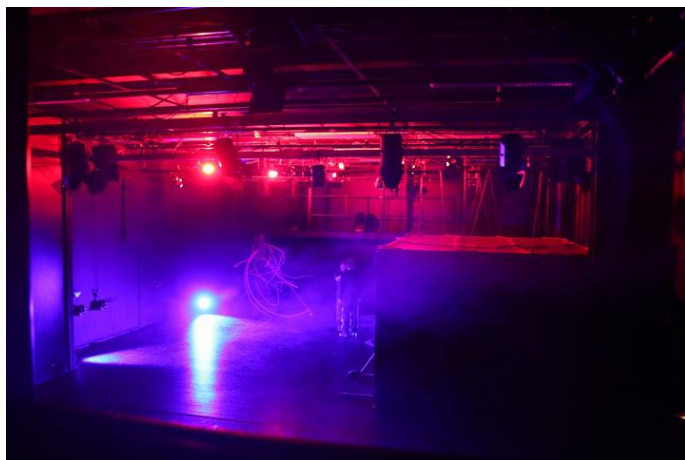
„Rublik“

Komponeerija: Siim Maaten, trupp

TÜVKA, 2012

Minu roll: osaleja

Osalejad: Imre Õunapuu, Kristian Põldma + Evelyn Uisk, Gerda Sülla, Elise Nigul, Triin Reilson, Lauri Urb, Ivar Piperskihh, Reelika Palk, Siim Saarsen

„Unista!tud“

Lavastaja: Marika Palm

Ugala Teater, 2013

Minu roll: Imre

Osades: Maaja Hallik, Katrin Kalma, Vallo Kirs, Kristian Põldma, Adeele Sepp, Jaanus Tepomees, Klaudia Tiitsmaa, Hendrik Vissel, Imre Õunapuu, Rait Õunapuu

„Arioso“

Martin Algus

Lavastaja: Taago Tubin

Ugala Teater, 2013

Minu roll: Armukade mees

Osades: Maaja Hallik, Katrin Kalma, Kristian Põldma, Jaanus Tepomees, Hendrik Vissel, Imre Õunapuu, Kaido Torn, Luule Komissarov, Arvo Raimo

„Kardemoni linna röövlid“

Thorbjørn Egneri/Vallo Kirs

Lavastaja: Vallo Kirst

Ugala teater, 2011

Minu roll: Kasper

Osades: Rait Õunapuu, Imre Õunapuu, Tanel Kadalipp, Marika Palm, Maaja Hallik, Jaan Jaago,

Fotode autorid: Jaanus Laagriküll (2x), An-Liis Amur, Elise Nigul, Terina Tikka, Heigo Teder.

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Imre Õunapuu

(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: 01.08.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose

“Minu elu kunstis“

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on Jaanika Juhanson,

(*juhendaja nimi*)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **27.05.2013**

